

Pálffy György

(1909–1949)

Ludovika Akadémiát, majd hadiakadémiai tanulmányokat végzett kiváló képességű hivatásos katonatiszt. Vezető szerepet játszott az 1944–1945-ös német- és nyilasellenes polgári és kommunista fegyveres ellenállás megszervezésében és irányításában. 1945 februárjától ő is azok közé tartozott, akik – nem lévén valós ismeretük a lenini–sztálini terrorállam valódi arculatáról – egy demokratikusabb, szabadabb és társadalmi igazságtalanságoktól mentes új Magyarország megteremtéséért kívántak munkálkodni. A Katona Politikai Osztály és a Határország vezetőjeként, majd a honvédség felügyelőjeként jelentős szerepet játszott a kommunista diktatúra magyarországi kiépítésében és működtetésében. A Katpol és a „ludovikás kommunista elit” vezetőjeként tevékeny vezetője és irányítója a kommunista elveket és törekvéseket elutasító tisztek hadseregbeli eltávolításának, a fizikai bántalmazásuknak és a börtönbe vagy a halálba üldözésüknek. Az illegális Katonai Bizottság vezetőjeként, majd titkáráként évekig első kézből szerezhetett közvetlen tapasztalatokat az erőszakos, bolsevik típusú vezetés – Farkas Mihály által megvalósított – hangneméről, eszközeiről és módszereiről. Ezeket elfogadva a kommunista elnyomás fontos szereplőjének tekinthető. Mindezeket figyelembe véve Pálffy Györgyöt – tragikus sorsa ellenére – méltatlannak tartjuk a ludovikás múlt és szellemiség örökségéhez.

Családi háttér és tanulmányok

Oesterreicher György temesvári takarékpénztári könyvelő és Czábor Paula okleveles óvónő 1908 decemberében megkötött házasságát követően 1909. szeptember 16-án megszületett elsőszülött fiúk, György, aki a keresztségben apja keresztnévét kapta. Temesvár ebben az időben egy körülbelül 40 ezer fős kisváros volt, lakói többségében német ajkúak, míg a városlakók kisebbségét a magyarok, a románok, a szerbek, az örmények, a görögök és a zsidók alkották. Az újszülött kisfiú első évei – a szülők foglalkozásából eredően – ha nem is jómódban, de a biztos megélhetés viszonyai között teltek. Az apa kishivatalnokai karrierje fokozatosan a bankszektorban teljesedett ki, aminek látványos jeleként a Nemzeti Hitelintézet középvezetőjeként a család 1912-ben Budapestre költözött. Óbudán a rakpart és a Lajos utca között húzódó Cserepes utcában, egy egyemeletes bérházban vettek ki egy kétszobás, komfortos lakást. Az anya az első években a nagynénje, Pálffyné Mayer Emilia vezette kőbányai óvodában dolgozott, hosszú időt töltve a várost átszelő 53-as villamoson. Az otthoni gyerekfelügyeletet a konyhai munkában is részt vevő cselédlány segítségével oldották meg öccse, János megszületéséig. Ekkor az anya végleg eltette óvónői oklevelét, és az apa igazgatói kinevezésével biztosított „középosztálybeli jómódban” kizárólag a család ügyeivel foglalkozott. A család anyagi gyarapodását a háborús évek sem kezdték ki, annak ellenére, hogy a családfő tartalékos főhadnagyként – hosszú ideig – az erdélyi hátszágban teljesített szolgálatot.

Elemi iskolai tanulmányait 1915-ben kezdte meg az óbudai Kórház utcai iskolában. Kimagasló tanulmányi eredményekről nem rendelkezünk információkkal, a IV. osztályos „Értesítő könyvecske” végbizonyítványa szerint a tanuló „megfelelt”. Ezt követően középiskolai tanulmányait a III. kerületi magyar királyi állami Árpád főgimnáziumban kezdte el 1919-ben, ahol szintén közepes szorgalmú tanulóként 1927-ben érettségi vizsgát tett.

Ekkor, bár szülei a tanári pályára szánták, váratlan elhatározással „önkéntes közlegényi” szolgálatra jelentkezett. Az alig nagykorúvá váló ifjú döntésében feltehetően a kor hazafias, a szégyenteljes trianoni döntéseket el nem fogadó korszellem állhatott. 1927. augusztus 4-én töltötte ki a Budapest Székesfőváros Avató Bizottság nyomtatványát a magyar királyi Honvédség legénységi tagjai számára. Ebben az aláírók kötelezték magukat, hogy egyhavi próbaszolgálat letöltése után 12 éven át megszakítás nélkül szolgálati kötelezettséget teljesítenek. Az „önkéntes közlegényi” szolgálat lényegében a trianoni szerződések által tiltott általános sorozást váltotta ki, így biztosítva az engedélyezett legénységi

létszámot. Az 1927. október 3-án elkezdett egy hónapos próbaszolgálatát a budapesti 1. honvéd tüzérsztály 4. légvédelmi ütegénél – amely a Citadellán települt – töltötte le. Az osztálynál szolgált ebben az időben Kéri Kálmán tüzérhadnagy, ütegpáncsnoka pedig Almásy Pál tüzérhadnagy volt. Velük a katonai sors 1945-ben még összehozta, igaz, már teljesen megváltozott függőségi viszonyok között. A katonai hivatás választása nem tekinthető véletlenszerű, hirtelen döntésnek, mivel Oesterreicher György közlegény a következő évben sikeres felvételi vizsgát tett a katonai felsőoktatás kimagasló intézményébe, a Ludovika Akadémiára. Tanulmányait 1928–1932 között végezte az intézmény falai között, Szinay Béla, majd Jány Gusztáv vezérőrnagyok parancsnoksága alatt. Az akadémikus hallgató elsőéves tanulmányi eredményei nem teheték büszkévé a szülőket, mivel az év végi bizonyítványban a közepes érdemjegyek domináltak. A II. évfolyamtól kezdve azonban a társaktól a „Böster” becenevet kapó hallgató kibontakoztatta kimagasló szellemi képességeit, és innentől kezdve már mindig az évfolyamelsőik között szerepelt. Nemcsak a katonai tantárgyak elsajátításában jeleskedett, hanem a hallgatók általános műveltségének fejlesztésében nagy szerepet játszó önképzőkörökben is aktívan tevékenykedett. *A katonai szellem megeremtésének állami és társadalmi eszközei* című hadtudományi tanulmányáért dicséretet kapott, míg egy képzőművészeti verseny során a négy díjazott között szerepelt. A tanulás mellett aktívan sportolt is, úszott, vívott, atletizált, lovagolt. Baráti körében, környezetében ott találjuk azokat, akik vele együtt résztvevői lesznek a német- és nyilasellenes ellenállásnak, majd vele szolgálnak az 1945 utáni honvédségben: Illy Gusztáv, Láncz István, Lőrincz Sándor, Porffy György, Radványi Imre, Révay Kálmán, Sólyom László.

A ludovikás évek alatt bontakozik ki szerelme Sármány Katalinnal, akivel a ritka – a kevés eltávozás által biztosított – személyes találkozások élményeit intenzív levelezéssel próbálták pótolni. Katalin 1912. február 25-én született Budapesten Sármány Ármin és Braun Regina házasságából, második gyermekként. Az apa az Óbudai Takarékpénztár tisztviselőjeként szolid, alsó középosztálybeli életkörülményeket tudott biztosítani családjának, a Lajos utca – Nagyszombat utca sarkán álló bérház kétszobás, összkomfortos lakásában. 1930-ban történt elbocsátásával azonban ez az anyagi biztonság elillant, és a család bizonytalan és egyre szerényebb körülmények között volt kénytelen élni. Egy óbudai kis nyomda könyvelőjeként kapott jövedelmét a háború kitöréséig az Amerikába kivándorolt rokonok segélyei egészítették ki. Míg a Sármány család az életszínvonal csökkenésével kellett hogy szembenézzen, addig az Oesterreicher család egyre szilárdabb pénzügyi és anyagi viszonyok közé került. Ennek következtében

a család 1928-ban Óbudáról a XII. kerületi Böszörményi útra költözött, majd ezt követően a Királyhágó téren vettek egy kéterkélyes, többszobás öröklakást. Az eltérő anyagi viszonyok mellett a fiatalok szerelmét, kapcsolatát a két apa elutasító magatartása sem könnyítette meg. Míg az egyik oldalon a leány származása és kispolgári életkörülményei jelentettek, mint később kiderült, egy életre szóló apa-fiú ellentétet, addig a másik oldalon a katonai pálya, a kezdő hadnagy személye volt elfogadhatatlan.

A tiszti pályán

1932. augusztus 20-án kitűnő eredménnyel, 7. rangszámmal avatták tüzérhadnaggyá: „úgy az elméleti, mint a gyakorlati vizsgálatokon a katonai tudományokban való tiszti képzettségét, valamint e szolgálat ellátásához szükséges gyakorlottságát kiválóan bebizonyította” – állt oklevelében. A rövid szabadságot követően a frissen végzett hadnagy 1932. október 2-án jelentkezett a pécsi Kinizsi Pál 4. honvéd tüzérszázály hegyi ágyús üteg alantós tiszti kiképző beosztásába, Darnay László tüzérszázados parancsnoksága alatt. A vágyakozó szerelem, a nagy távolság és az egyhangú csapatszolgálat az ifjú hadnagyot búskomorra tette, amelyből önkínzó magányba menekült. A laktanyában és a Dóm tér 13. szám alatti albérleti szobájában töltött idejét a szerelmes levelek írása és az olvasás töltötte ki. A házasságkötés előtt álló nehézségek következtében erős kétségek gyötörték a választott tiszti hivatás helyességét illetően. Ebből fakadóan beadta jelentkezését a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Karára, ahol 1932. november 11-én sikeres felvételi vizsgát tett. A vizsgára való felkészülést, amelyre rövid szabadságot kapott, a családi házban töltötte. A tervezett pályaelhagyás, valamint az apa kedvezőtlen véleménye jövődjéről („koldus zsidólány”) a végletekig fokozta a köztük feszülő ellentéteket. Ez a konfliktus az ifjú hadnagyot nemcsak az apjával, de a felsőbb középszázály értékrendjével, szokásaival szemben is egyre „tagadóbbá” tette, ami magyarázhatja belső mozgatórugóit a radikális baloldali eszmékhez való közeledésében, illetve későbbi ténykedéseit, mind az ellenállásban, mind pedig az 1945 utáni kommunista uralom kiépítésében játszott közreműködésében.

A tüzérhadnagy belső szorongásaiból, tervezett pályaelhagyásából előljáró parancsnokai nem sokat érzékeltek. Minősítéseikben a „szolgálatban ügyes, tevékeny, igen jó használható tiszt” jellemzések mellett azt is megemlégtették,

hogy a beosztott legénységgel is megtalálta a közös hangot, azok „kedvelték” parancsnokukat.

1933. október elején áthelyezték a kecskeméti 5. honvéd tüzérsztály aknavető ütegehez, ugyancsak kiképző tisztnek. Akadémiai barátjával, Láncz István hadnaggyal egy albérleti szobában laktak, és a barátság még szorosabbá vált közöttük. Minősítései továbbra is „Kíválóak” voltak, amelyek a korábbi évek értékeléseit tartalmazták: „lelkiismeretes, szorgalmas, kiválóan használható fiatal tiszt, a legénységgel jól tud bánni.” Kimagasló csapatszolgálatát elismerve 1935. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1936 tavaszán, a négy év csapatszolgálat letöltése után jelentkezett a vezérkari képzést nyújtó Hadiakadémia előkészítő tanfolyamára. A tanfolyamot sikerrel elvégző tisztek számára lehetőség nyílt egy többnapos felvételi vizsga keretében katonai szaktudásukról bizonyosságot adni. Az akadémiai tanulmányok megkezdése előtt felvett hallgatókat egyéves, külföldi hadseregeknél letöltendő tanulmányutakra küldték ki. Pálffy-Oesterreicher György főhadnagy, aki 1934-ben felvette anyai ágon rokon nagybátyja nevét, az olaszországi Torinóban állomásozó fővezérség-közvetlen nehéz tüzérezrednél kezdte el szolgálatát, 1936 nyarán. Az olasz csapatszolgálat nemcsak addigi nyelvtudását gyarapította a német, angol, francia mellett, hanem katonai szaktudását is jelentősen kibővítette. Behatóan tanulmányozta az olasz hadsereg szervezetét, kiképzését, továbbá a Mussolini vezette fasiszta állam politikai és alkotmányos elveit, struktúráit. A szolgálat mellett továbbra is rengeteg szépirodalmat olvasott, amelyekről hosszú levelekben számolt be Sármány Katalinnak. Idejébe még az is belefért, hogy Karl Springenschmid 1935-ben megjelent *Der Donauraum. Österreich im Kraftfeld der Großmächte: Geopolitische Bildreihe* című könyvéről könyvrecenziót írjon, kiegészítve azt saját megjegyzéseivel. Véleménye szerint a kötet nem más, mint az osztrák civilizációs küldetés náci értelmezése: a németység délkeletre előretolt bástyája és szálláscsinálója. A földrajz-, történelem- és néprajztudomány elemeit is magába foglaló új tudományágat, a geopolitikát hatásos propagandaeszköznek tartotta a németek keleti irányú terjeszkedésének alátámasztására. Ellenérvekkel igyekezett bizonyítani azt az általa hamisnak vélt állítást, hogy a dunai térség más népcsoportjai, a magyarok, a csehek történeti függőségben lettek volna a német kultúrától. Véggökvetekzetésként leszögezte, hogy a magyarságnak a közeljövőben legfőbb feladata a Duna-völgyben megvalósítandó primátus, a németység (nácik) visszaszorítása céljából. Recenzió-tanulmányát minden bizonnyal elküldhette a *Magyar Szemle* szerkesztőjének, Szekfű Gyulának, aki 1937. április 12-i válaszlevelében annak lehetséges közléséről tájékoztatta. Egyben arról érdeklődött, hogy

Pálffy-Oesterreicher főhadnagy részére a felettes katonai szerv engedélyezte-e a megjelentetést. Választ a szerzőtől valószínűleg nem kapott a neves történész, akit viszont a vezérkar illetékes cenzora az alábbiak szerint figyelmeztetett: „[M]agyar vezérkari tiszt nem írhat a németek ellen. A főhadnagy úr más irányban kamatoztassa írói képességeit.”

Hazatérése után, 1937 szeptemberétől a Schweitzer István altábornagy vezette Hadiakadémia hallgatójaként ismét a tanulás éveit követték. A katonai tantárgyak elsajátítása mellett továbbra is intenzíven olvasott, és a szépirodalom mellett egyre inkább a marxizmus klasszikusai és a falukutató írók művei domináltak. Az akadémián tanuló tiszteket sem hagyta érintetlenül az egyre radikalizálódó politikai helyzet, és a hangadó nyilas- és németbarát csoportba tartozó tisztek mellett kialakultak a polgári-angolszász, a hazai népi-nemzeti és a legradikálisabb baloldali eszmékkel rokonszenvező tisztek tömörülései is. Ez utóbbiak közé tartoztak Pálffy-Oesterreicher György mellett Illy Gusztáv és Sólyom László főhadnagyok. Esetükben súlyos következményekkel járt az úgynevezett második zsidótörvény 1939. május 5-i elfogadása, amely nemcsak katonai karrierjüket, hanem a magánéleti viszonyaikat is súlyosan veszélyeztette. A törvény a zsidóságot már alapvetően fajként határozta meg, és előírásai értelmében zsidónak volt tekinthető az, aki az izraelita vallási közösséghez tartozik, illetve akinek szülei egyike vagy két nagyszülője oda tartozik. A törvény kötelezően előírta a tisztikar és feleségeik származási igazolásának végrehajtását. Sólyomnál a nagyszülők, Illynél a feleség, Pálffy-Oesterreichnél pedig a jövőbeni feleség voltak érintettek. Ez azt is jelentette, hogy a vezérkari testületbe való átvételük szóba se kerülhetett, a csapatszolgálat további folytatása esetén is csak alantós beosztásokat tölthettek volna be. Pálffy-Oesterreicher főhadnagy mindezeket figyelembe véve fokozatosan jutott a végső elhatározásra, kilép a honvédség kötelékéből, és feladja önként vállalt katonai hivatását. Kérvényezte szolgálaton kívüli állományba helyezését és főhadnagyi rendfokozatának megtartását. Beregfy Károly vezérőrnagy, a Hadiakadémia parancsnoka azonban a végső vizsgák előtt álló tiszt beadványát visszatartva megfenyítette, és eltiltotta a további előadások látogatásától. Majd ideiglenesen beosztotta segéd tisztje mellé, az irodai munkák segítésére. Rövid idő elteltével csapatszolgálatra vezényelték, először Orosházára, majd egy Gyulán állomásozó határőrüteghez. 1939. november 4-én lemondva rendfokozatáról kérte leszerelését és a honvédségtől való elbocsátását. Másnap szerelméhez írt levelében, egyszerre érezve a „szabadulás” örömet, a hivatástól való elszakadás fájalmát és a jövő bizonytalanságát, a következőket írta:

„Az üteg vezetését már át is adtam, a tisztikaromat röviden tájékoztattam a lényegről, és el is búcsúztam tőlük. [...] Most jön a legnehezebb [...] az utolsó akadály, legnagyobb és legszélesebb, utána már a cél. Ennek kell legvadabbul, de hideg fejjel nekilovagolni. Felkészültem, minden idegemben érzem, most kezdődik, a fejem állandóan fő, egymást kergetik a gondolatok. Olyan hosszú még az élet, és olyan végtelen variánsai lehetnek a jövőnek. Isten tudja, mi vár még ránk, de biztos nem lesz unalmas. Írjál, és nem kell már azt írni, hogy főhadnagy úr, elég az úr is. Erről legalább – hiába is akarnám – nem lehet lemondani.”

A kilépés motivációja, ellentétben az 1945 utáni ideológiai-politikai magyarázatokkal, egyértelműen a tervezett házasság előtt álló nehézségek, amelyekre az elbocsátási beadványában az alábbiak szerint hivatkozott: menyasszonyát a zsidó fajhoz való tartozása, másrészt a nőülési óvadék hiánya miatt a tisztikar tagjaként feleségül nem veheti, elvi okokat nem említett. A jövődő ara 1933-ban szerzett iparos, kozmetikus mestervizsgája nem helyettesíthette a tisztek részére kötelezően előírt kauciót, annak legalacsonyabb előírása az óvónői-tanítói oklevél volt. A döntés kihatással volt az addig sem felhőtlen apa-fiú kapcsolatra is, idősebb Pálffy-Oesterreicher György nem tudta elfogadni sem a tervezett házasságot, sem pedig a hadsereg ilyen formában történt otthagytását. Ettől kezdve nem álltak szóba egymással, az apa kitagadta elsőszülött fiát. A gyűlölködésnek az anya 1942-ben bekövetkezett halála sem vetett véget, mindketten némán álltak a koporsónál, és szavak nélkül váltak el a Farkasréti temető kapujában. Pálffy György úgy halt meg, hogy nem békült ki apjával. 1949. októberi kivégzését követően az apa viszont megbékélt halott fiával, felkereste addig látni sem kívánt menyét és hároméves leányunokáját. 1953-ban halt meg kitelepítve, egy Szolnok megyei kis faluban.

Civil élet és az illegalitás

Pálffy-Oesterreicher György állatalanná vált volt főhadnagy még kecskeméti szolgálata alatt ismerte meg – szobatársa, Láncz István főhadnagy közreműködésével – Reitzer Béla szociológust, aki tűzér önkéntesként szolgált Láncz főhadnagy ütegében. Civilként a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégium tagja volt, amelyhez többek között Erdei Ferenc, Hont Ferenc, Ortutay Gyula és Tolnai Gábor is tartozott. Az 1939. év szilveszterét a jegyespár Reitzer szegedi otthonában töltötte a fentebb felsoroltak társaságában. Az óév búcsúztatását követően Tolnai Gábor egyik barátja, Gyöngyössy István gyári titkár közreműködésével az Egyesült Izzó exportosztályára került magántisztviselőként, ahol

felhasználhatta nyelvtudását és szervezőképességét. A biztosnak tűnő anyagi helyzetet figyelembe véve 1940 februárjában feleségül vette Sármány Katalint. Még ugyanebben az évben a *Pesti Hírlap* megjelentette *A mai hadviselés eszközei* című cikkét, amelyet már csak Pálffy Györgyként jegyzett. 1941-ben pozícióját felhasználva segített a hadsereget elhagyó régi barát, Sólyom László felvételében, aki anyagbeszerzőként kezdte el civil életét. A szegedi kapcsolatoknak köszönhetően mindkét volt katonatiszt bekerült a Kisgazdapárt polgári tagozatába, ahol annak Nagymező utcai párthelyiségében gyakran tartottak előadásokat a szovjet–német hadi helyzet aktuális kérdéseiről, a szovjet hadsereg taktikájáról, sikereinek okairól. A hallgatóság között gyakran megtalálhatók voltak az alábbi személyek: Barcs Sándor, Feri Sándor, József Jolán, Mihályfi Ernő, Novák Károly, Radnóti Miklós. A párt legfőbb vezetői közül is megfordultak néhányan, így Tildy Zoltán, Varga Béla, ritkábban Nagy Ferenc és Bajcsy-Zsilinszky Endre. A Pesten élő Szegedi Fiatalok hetente találkoztak a Batthyány-örökmécses szomszédságában lévő Szabadság kávéházban, ahol a két volt tiszt szintén gyakran megfordult. Gyakori jelenlévő volt Reitzer Béla öccse, a hegedűművész Reitzer András is, aki az illegális kommunista párt tagja volt. Az 1942. tavaszi nagy lebukásokat követően, amikor szinte a párt összes vezetőjét letartóztatták, így Apró Antalt, Horváth Mártont, Kállai Gyulát, Rajk Lászlót, ő hozta össze Pálffy-Oesterreicher Györgyöt Orbán Lászlóval, aki a megmaradt, mintegy 70–80 fős tagság egyik titkáraként megnyerte az illegális párt számára. Ugyancsak a szabadság, a szociális egyenlőség ígéreteivel sikerült Sólyom Lászlót is az együttműködésre rábírnia, felhasználva, hogy Sólyomék bújtatták őt ekkor a Fery Oszkár 84. szám alatti lakásukban. Az Egyesült Izzó magántisztviselőiként dolgozó volt honvédtisztek ezt követően legális módon a Kisgazdapárt polgári tagozatában fejtettek ki aktív tevékenységet, mindenelelőtt a kormány háborús politikája elleni felhívások szerkesztésében, brosúrák terjesztésében, valamint a németek és a magyar szélsőjobboldali erők elleni szélesebb nemzeti összefogás megteremtésében. Részt vettek az 1943. július 29–30-i múzeumkerti koszorúzás megszervezésében, amikor az értelmiségi fiatalok megkoszorúzták a parkban az olasz szabadsághős, Garibaldi szobrát. Sikeres tevékenységük eredményeképpen mindketten bekerültek a Kisgazdapárt Budapesti Intéző Bizottságába, egyben a párt Nagyválasztmányába is.

Magyarország német megszállását – 1944. március 19. – követően a rendszer nemzeti és baloldali pártjai (Kisgazdapárt, Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Parasztpárt, a legitimista Kettőskereszt Szövetség, a kommunista Békepárt) 1944. május közepén Magyar Front néven illegális szövetséget hoztak létre.

Röplapjaikban munkamegtagadásra, szabotázsra és a németek elleni harcra buzdítottak. 1944 szeptemberében Emlékiratot juttattak el Horthy Miklós kormányzóhoz, amelyben a háborúból való haladéktalan kilépést, a munkásság felfegyverzését és nemzeti egységkormány kinevezését kívánták. 1944. október 11-én a kormányzó titkos találkozón fogadta a Magyar Front képviselőjében megjelenő Tildy Zoltánt (Kisgazdapárt) és Szakasits Árpádot (Szociáldemokrata Párt), de tényleges együttműködés az október 15-i sikertelen kiugrási kísérlet kudarca után már nem történt. A találkozón Szakasits személyi biztosítója Pálffy György volt. Az illegális kommunista párt – szeptember 12-től Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP) néven – a katonai propaganda fokozására létrehozta saját propagandacsoportját Pálffy György irányításával, a következő tagokkal: Décsi Gyula, Novák Károly és Ravasz Károly joghallgató. A csoport kezdetben 1000, majd 2000 példányban röplapokat készített, amelyek a politikai-katonai helyzetről szóló rövid tájékoztatókból, a honvédség tisztikarának és legénységi állományának a megnyeréséről, továbbá a honvédségnek a nemzeti ellenállásban betöltendő szerepéről szóltak. A röplapok túlnyomó részét Pálffy fogalmazta. A röpiratok a felvilágosító munka mellett követendő irányelveket is közöltek a honvédségben kialakuló németellenes csoportok számára, így lépjenek egymással konspirált kapcsolatba, készítsenek terveket az országot megszálló német csapatok felfegyverzésére, támogassák a nemzeti ellenállás tagjait a fegyver, lőszer, robbanóanyagok, egyenruhák, honvédségi iratok és okmányok beszerzésében, és végül ne harcoljanak a frontokon, egységükkel menjenek át az oroszokhoz. A német- és háborúellenes propaganda kiterjesztése céljából Pálffy arra törekedett, hogy megismerje azon tiszteket, akikre ebben számítani lehet. E célból a volt ludovikás tisztekkel folytatott találkozósaikor neveket és címet kért minden esetben. Az így összeállított lista alapján e tisztek a „Nemzeti Front” vagy a „Hazafias Front” aláírással kommunista röpcédulákat kaptak postaládájukba. A röpirat az alábbiakat tartalmazta:

„Magyarország jelenlegi áruló vezetői az ország sorsát a német fegyverekhez kötötték. Ha továbbra is kitarunk a német megszállók és csatlósai, a jelenlegi kormány mellett, akkor új, méreteiben az elsőnél is borzalmasabb Trianon fenyeget. A magyar Honvédség tisztikarának ebben a válságos pillanatban hagyományainak és neveltetésének szellemében, hazánk sorsáért aggódó szívvel, de józan pillantással meg kell vizsgálnia a helyzetet, és teljesíteni kell kötelességét. [...] Egyetlen kiutunk van az önálló állami létünket elsőpréssel, honvédségünket megsemmisítéssel fenyegető válságban: szembefordulni a német megszállókkal és itthoni bérenceikkel! [...] Ezzel biztosítjuk helyünket a háború utáni Európa szabad nemzetei között. [...] A honvédség tisztikarának, de minden egyes tisztnek külön-külön döntenie kell!”

A döntésre, a tanúsított magatartásra alig egy évvel később, már a Katona Politikai Osztály vezetőjeként minden egyes esetben rákérdezett a kihallgatáskor előállított tisztelnél. Válaszuk döntő lehetett későbbi sorsukat illetően.

A sikertelen kiugrási kísérletet követően a párt megalakította saját Katonai Bizottságát a fegyveres harc megszervezése céljából. A bizottság vezetője Pálffy lett, míg az illegalitásban bujkáló katonaszökevény barátot, Sólyom Lászlót egy titkos találkozón éppen ő tájékoztatta új tagságáról. A legfelsőbb pártvezetés Pálffytól nem ismert tagjai, Kádár János, Péter Gábor, Rajk László, a volt ludovikás tisztek felügyeletére és ellenőrzésére a párt falusi csoportjának vezetőjét, Fehér Lajost delegálta a bizottság harmadik tagjának. A latin–történelem szakos tanár–újságíró személye jelenthette számukra az illegális párt érdekeinek megbízható képviselőjét és érvényesülését. A bizottság kezdeti tevékenysége abból állt, hogy a volt főhadnagy kitalálta, hogy milyen harci cselekményt kellene végrehajtani, ezt Fehér Lajos egy konspirált utcai találkozón közölte a kijelölt akciócsoport vezetőjével. Az illegális párt ezen időszakban öt harci csoporttal rendelkezett, csoportonként három–harminc fővel. Az aktuális parancsnok nevét minden esetben Orbán László közölte Fehérrel az akciót megelőzően. A későbbiek folyamán a németek és a nyilasok elleni támadások megszervezése és irányítása Fehér Lajos feladata lett, míg a két képzett katonatiszt elsősorban a fegyveres felkelés előkészítésére koncentrált. A szervezés három irányban kezdődött el. A KMP vállalta a munkásság mozgósítását, elsősorban a szakszervezetekben ténykedő káderei (Apró Antal, Barta vasasvezető) révén, míg a különböző társadalmi csoportok és rétegek (köztisztviselők, egyetemi hallgatók), valamint a tartalékos tisztek és a Kisegítő Karhatalom (KISKA) tagjainak megnyerése a Pálffy–Sólyom páros feladatát képezte. Ugyancsak az ő kötelességük volt a korábbi honvédségi kapcsolataik, ismerősi hálózatuk felújítása révén minél több honvédtiszt megnyerése a fegyveres harc számára. Így ők tárgyaltak 1944 novemberében a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottság katonai vezetőivel, Kiss János altábornaggal és vezérkari főnökével, Nagy Jenő vezérkari ezredessel az együttműködés feltételeiről, az orosz csapatok előtti folyosó megnyitásának lehetőségeiről. Sólyom kapcsán részt vettek fegyverek gyűjtésében a MÁVAG-gyárban, többek között több páncéltörő ágyút rejtegettek a Felszabadító Bizottság részére. A többszöri találkozók megszervezésében vezető szerepet játszottak az egykori ludovikás barátok, Révay Kálmán huszárszázados és Radványi Imre hadiműszaki százados. Radványi századoson keresztül kapcsolat alakult ki a Haditechnikai Intézetben, a Honvédelmi

Minisztérium Anyagi Főcsoportfőnökségén és a Légügyi Hivatalban dolgozó hazafias érzelmű tisztekkel is.

Pálffy György és felesége a budapesti harcok 1945. februári befejezését egymástól távol, illegalitásban élték át. Sármány Katalint több héten keresztül Sólyom Lászlóné (Czikhart Nóra) bújtatta. A fegyverdörgések elmúltával – vélhetően barátjához, Sólyom Lászlóhoz hasonlóan – jelentkezett a párt Tisza Kálmán téri székházában, ahol a párt vezetői közölték vele, hogy a párt Központi Vezetőségének határozata értelmében a létrehozandó katonai biztonsági szolgálat megszervezésével bízták meg. A szükséges meghatalmazások és papírok beszerzése után Debrecenbe, az Ideiglenes Kormány székhelyére küldték.

A Katpol élén

Pálffy György 1945. február 21-én érkezett Debrecenbe, ahol a Honvédelmi Minisztérium katonai főnökének helyettese, Kéri Kálmán vezérkari ezredes szóbeli utasítására március 3-tól megkezdte a HM Defenzív Osztály szervezési munkáit. Vörös János vezérezredes, honvédelmi miniszter március 8-i, Magyarország felett teljhatalommal rendelkező Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz (SZEB) felterjesztett szervezési tervzetében az osztály Hadművelési Nyilvántartó Osztály fedőnévvel szerepelt a Katonai Főnökség 5. Hadművelési Csoportfőnökség alárendeltségében. Az új osztály feladatát az alábbiakban rögzítették: „az új nemzeti hadsereg demokratikus alapokon való felépítése, a reakció ellen fokozott küzdelem és ennek útján Magyarország demokratikus fejlődésének a biztosítása.” A SZEB jóváhagyása után a honvédelmi miniszter 1945. március 12-én adta ki rendeletét – a hivatalos okiratokban Katona Politikai Osztály (Katpol) néven szereplő – új szervezet felállítására. Az osztály egy kémelhárító és egy hírszerző alosztályból és több, az osztályvezető közvetlen alárendeltségében lévő egységből: igazoló, jóléti, káder-, gazdasági, ör-, titkos nyomozócsoportból állt. 1945. március 15-vel a volt magyar királyi Honvédség főhadnagyát újból hivatásos állományba vették, és egyidejűleg vezérkari őrnaggyá léptették elő, annak ellenére, hogy vezérkari vizsgáit annak idején nem tette le. Az osztály – illetve vezetője – alig néhány fővel kezdte meg a Budapestre való átköltözés előkészületeit, és látott hozzá a leendő munkatársak kiválasztásához. Az átköltözésre 1945. április 12–13-án került sor, és az osztály az Alkotmány út 5–7. szám alatti ház néhány szobájában és a pincéjében rendezkedett be. 1945. június elején újra költöztek, az osztályvezető a páncélos hadtest volt épületét – Nádor utca 9. – nézte

ki a maguk számára. A költözést megelőzően a hadsereg hivatásos állományába kerülő valamennyi személyt (tisztok, tiszthelyettesek, polgári alkalmazottak) a számukra kötelező politikai igazoló eljárás keretében, 1945. május 10-én, igazoltnak minősítették. Az igazolóbizottságokat az igazoló eljárások lefolytatására még 1945. március 1-jén a Honvédelmi Minisztérium keretén belül hozták létre. Május 15-én újból előléptették, alezredessé.

Az osztályt – vezetőjén keresztül – a Magyar Kommunista Párt (MKP) már a kezdetektől saját politikai célkitűzéseinek megvalósítására használta. Az osztály törvényileg a mindenkori honvédelmi miniszter felügyelete alá és alárendeltségébe tartozott, de ez merő formalitás volt csupán, mivel a rendfokozatokban gyorsan emelkedő osztályvezető a szervezetének tevékenységére vonatkozó titkos utasításokat, parancsokat minden esetben a párt Karhatalmi Osztálya vezetőjétől, Révész Gézától, vagy a fegyveres testületeket felügyelő főtitkárhelyettestől, Farkas Mihálytól kapta. A helyzetet tovább árnyalta, hogy Pálffy még Debrecenben beszervezte valamelyik szovjet titkosszolgálat. Így a szovjet érdekek és a politikai hatalom megszerzésére irányuló kommunista törekvések támogatása az osztály tevékenységében már a kezdetektől biztosítva volt. 1945-ben az osztály legfőbb feladatait a háborús és népellenes bűnösök, valamint a volt fegyveres testületek (a katonai hírszerzés, kémelhárítás, a csendőrség) tagjainak felkutatása és felelősségre vonása alkotta, továbbá kiemelt figyelmet fordítottak a munkaszolgálatos alakulatok parancsnoki-legénységi állományának megismerésére és megbüntetésére is. E „szakmai feladatok” mellett az osztály kezdetektől fogva fontos szerepet játszott az MKP katonapolitikájának megvalósításában, amely egy párhadsereg kialakításra törekedett. Ezt megbízható támaszként kívánta felhasználni – hosszabb átmeneti időt feltételezve – a szocializmus sztálini modelljének magyarországi megvalósításában. Mindenki, aki ezzel szemben felléphetett, különösen a tisztikar, potenciális ellenséget jelentett számukra, ezért eltávolításukra, később letartóztatásukra törekedtek. A párt tevékenysége ellen szót emelő tiszteket az osztály vette „kezelésbe”, igen változatos eszközök és módszerek, a megfélemlítés, az internálás, a letartóztatás és a fizikai-lelki ráhatások bevetésével.

A Katona Politikai Osztály személyzeti politikája kezdetektől fogva vezetőjének szigorú felügyeletével zajlott. Pálffy György minden jelentkezővel vagy figyelmébe ajánlott jelölttel személyesen beszélgetett el, s csak ezután döntött alkalmazásukról és konkrét beosztási helyükről. A szolgálatra jelentkezők közül számosan a német- és nyilasellenes csoportokból érkeztek, míg mások a Szovjetunióban végzett különböző antifasiszta iskolákat végezve kerültek az osztályra,

így az elhárítást szervező és Pálffyval személyes baráti kapcsolatba kerülő Vértes Imre és Kornis Pál, a leendő párttitkár. Néhányan a munkaszolgálatból megtérve lettek az elhárítás munkatársai, Gáspár Márton, Kőváry Ernő, Lantos Zoltán és a jelentős titkosszolgálati karriert befutó Kardos György. Korondy Béla, Nyerges Pál csendőrtisztekként a fegyverszüneti delegáció biztosításában vettek részt, míg Parády István főhadnagy a svéd követség munkatársainak embermentő tevékenységét fedezte egyenruhás megjelenéseivel. Az osztály vezetőivé váló Gát Zoltán vezérkari alezredes, a hírszerzés megszervezője, Földy Lajos százados, az elhárítás leendő vezetője, Serényi István, aki az elhárítás és a támadólagos elhárítás területein töltött be vezető pozíciókat, mindhárman valamelyik szovjet titkosszolgálati szerv „ajánlásaival” kerültek az osztályra. Kettős „munkálkodásukat” feltehetően letartóztatásukig, illetve majd azt követően is folytatták beszervezett ügynökökként: Gát, Serényi. A Katona Politikai Osztály tagjai társadalmi helyzetüket, mentalitásukat tekintve sajátos konglomerátumot alkottak. Emiatt is különíthető el egy belső kör, akiket baráti szálak is kötöttek Pálffy Györgyhez. Ezt az „informális klubot” a kezdeti időszakban Csonka György őrnagy, volt ludovikás évfolyamtárs és az elhárítás főcsoportvezetője, Kardos György, Serényi István és Vértes Imre alkotta. Még közöttük is privilegizált helyzetben volt Serényi és Vértes. Bennük Pálffy – a beosztottak későbbi tanúvallomásai alapján – százszázalékosan megbízott. Személyzeti és pártügyekben minden esetben csak Vértes véleményének kikérése után hozta meg döntéseit. A két férfi baráti kapcsolatát a közösen átmulatott éjszakák és a női ügynökhálózat bővítése érdekében végzett „közös munkálkodásuk” csak tovább erősítette. A meghitt különleges viszonyt jelezte, hogy Pálffy Vértest még szolgálatban is csak „Imrének” szólította. Serényi István a szovjet elhárító szerveknél (SZMERS) végzett tevékenysége után Péter Gábor, a konkurens társszerv vezetőjének azon ajánlásával került az osztályra, hogy őt Pálffy a legmegbízhatóbb embereként vegye számításba. Ennek megfelelően – hivatali beosztásain túlmenően – Serényi titkos feladatai közé tartozott a személyi állomány soraiiban esetleg meghúzódo ellenséges kémek felderítése. Kardos Györgyöt megkülönböztetett szívélyességgel kezelte, s az osztály egyik legkiválóbb képességű és a legnagyobb karrier előtt álló emberének tartotta. E belső kör holdudvarába tartoztak még a következő nyomozók: Berkesi András, Gáspár Márton, Kornis Pál és Majoros Sándor.

A második világháború európai befejezésekor a magyar polgári és katonai menekültek leginkább Ausztriában és Bajorországban tömörültek, számuk elérte a 280–300 ezer főt. A magyar királyi Honvédség volt tisztjeinek és altisztjeinek

egy része ott próbált meg véglegesen megtelepedni, zömük azonban a hazatérés mellett döntött. Legtöbbjük már 1945 nyarára visszatért Magyarországra. Az MKP vezetősége azonban úgy vélekedett, hogy ellenőrzés nélküli hazaáramlásuk politikai kockázatot jelenthet a párt hatalmi törekvéseire. A hadifoglyok hazaszállítása részleteinek és a háborús és népellenes bűnökkel vádolt személyek átadásának megbeszélésére egy küldöttség utazott Salzburgba 1945 augusztusában. A küldöttség vezetője Farkas Mihály belügyi államtitkár, a kommunista párt főtitkárhelyettese, tagjai pedig Péter Gábor, a politikai rendőrség vezetője és az augusztus 1-jén már harmadszor előléptetett Pálffy György vezérkari ezredes voltak. Az amerikai megszálló erők képviselőivel, köztük Himler Mártonnal, az amerikai hírszerzés magyar részlegvezetőjével folytatott tárgyalások során megállapodtak az átadandók listájáról és a hazaszállítások időbeli ütemezéséről. A háborús bűnökkel gyanúsíthatók kiemelésére 1945 szeptemberében mind a politikai rendőrség, mind pedig a Katpol szűrőtáborok rendszerét hozta létre. A valódi bűnösök mellett olyanokat is letartóztattak, illetve internáltak, akikről úgy vélték, hogy a baloldal potenciális ellenfelei lehetnek. A szűrésnél általánosnak volt mondható a volt hadsereg tisztjeinek megfélemlítése, de több esetben nyomon követhető a személyes bosszú is. A szövetséges hatalmak által átadott háborús bűnösök első csoportjai 1945 októberében érkeztek meg Budapestre, és a volt katonák a Katpol őrzetébe kerültek. A Kádár-rendszer idejében született, Pálffyról szóló – általában dicsőítő – kiadványok mindegyikében szerepel az a hamis megállapítás, hogy nem volt jelen egyetlen háborús bűntettel vádolt magas rangú őrzetes kihallgatásán sem. Ennek indokaként hivatkoztak pártatlanságának fenntartására, az egykori közös hadseregbeli múltban gyökerező szánalomérzetére és végül, hogy emberileg is kínos lehetett számára az ilyen esetleges találkozás egykori parancsnokaival, tisztársaival. E narratívák természetesen mind a később kivégzett katpolos vezető dicsőítését és áldozatként történő ábrázolását szolgálták. Ezzel szemben a levéltári források azt bizonyítják, hogy a tábormokoknál és a magasabb beosztásban szolgáló tisztelnél nemhogy jelen volt, de gyakran ő maga vezette azok kihallgatásait. Így Beregfy Károly vezérezredes, volt honvédelmi miniszter, Szombathelyi Ferenc vezérezredes, volt vezérkari főnök és Orendy Norbert csendőr ezredes esetében. Ő is alkalmazta a később az osztályán elfogadottá váló kényszerítő módszerek közül a rábeszélés (kedvezmények, szabadon engedés beígérése), a megfélemlítés (durva, goromba hangnem, veréssel-halálbüntetéssel való fenyegetés) széles skáláit. 1945. október 23-án Szombathelyi Ferenc kihallgatásakor például az őrzők morális fölényére támaszkodva leplezetlen elfogultsággal tette fel kérdéseit a kihallgatottnak, amelyekkel arra törekedett, hogy a bukott

rendszer és önmagát is vádolva önkritikus vallomás szülessen. Pálffy mindenekelelt Szombathelyi hadba lépés során játszott szerepéről, az 1941. évi általános politikai és katonai helyzetről, a háború várható kimeneteléről alkotott korabeli véleményéről érdeklődött, és érzékelhetően igyekezett arra rábírní, hogy vezérkari főnöki működését ismerje el háborús és népellenes tevékenységnek. Szombathelyi válaszaiból gyakran idegesség érződött a kérdező álnaiv, céltudatos kérdései halatán, ami aztán döbbenetté alakult, amikor az osztályvezető részletesen ecsetelte az általa egyetlen helyesnek tartott megoldást, az illegális kommunista párt akkori politikai propagandáját: a magyar részvétel minimalizálását és a háborúból való azonnali kilépést. Pálffy a kihallgatási jegyzőkönyvet eljuttatta a *Képes Figyelő* szerkesztőségéhez, amely a megfelelő politikai hangulat szítására szolgáló cikket jelentetett meg *Egy millió halott vádolja a vezérkari főnököt* címmel. Arról azonban már nem tudósítottak, hogy a jegyzőkönyvvezető, Kornis Pál átírta a kapott válaszokat, ha azok nem illeszkedtek a kihallgatók politikai elképzeléseihez.

Az 1945. novemberi választásokat követően az osztály munkáját még inkább az MKP törekvései határozták meg. A honvédségnek az úgynevezett „reakciósoktól” való megtisztítása ürügyén lejárató és kompromittáló hadjáratot indítottak minden olyan tiszt ellen, aki averzióval viseltetett a kommunista párttal szemben. Gyanússá és üldözendővé lettek mindazok, akik szóvá tették az MKP uralta nevelőtiszti apparátus tevékenységét, a kommunista párttagsággal rendelkező tisztek soron kívüli előléptetéseit, vagy éppen a politikamentes hadsereg mellett kardoskodtak. A módszerek itt is változatosak voltak. A Katpol inspirálására a pártsajtóban (*Szabad Nép, Igaz Szó*) közzétett rágalmazó cikkek éppúgy idesorolhatók, mint a SZEB beavatkozásai, többnyire szintén a tőlük származó információk alapján. A „megbízhatatlanságuk” miatt elbocsátott mintegy 20–25 ezer főre tehető csoport megfigyelésére tömeghálózatot építettek ki, mivel „ezek a sértett, félreállított emberek csak egymásban bíztak, egymással érintkeztek, így a beszervezett egyéneknek is közülük kellett kikerülnie” – szölt az osztályvezető instrukciója. Központi utasításra a kiegészítő parancsnokságok a területükön élő volt tisztektől és tiszthelyettesektől önéletrajzokat kértek, illetve kérdőíveket töltettek ki velük. Ezek beérkezése után a kerületi parancsnokságokon egy részletes kimutatást készítettek, amelyben feltüntették a megyei, a járási és a városi elhelyezkedésüket. Ez alap lehetett a beszervezésükre. Ezt követően a kerületi parancsnokokon keresztül adategyeztetést rendelhettek el, és meghatározott napokra berendelve őket személyes beszélgetést kezdeményeztek. Az operatív tisztek az előre kiválasztott személyeket, ha a beszélgetés során is alkalmasnak bizonyultak, beszervezték.

1946 tavaszától a háborús bűnösökkel szemben folytatott nyomozómunka egyre inkább háttérbe szorult, és a feladatellátás súlypontja a nyugati szövetséges hatalmakkal szemben végzett hazai és külföldi felderítő-hírszerző tevékenységre helyeződött át. Ekkor vette kezdetét az erre szolgáló ügynöki hálózat kiépítése, bel- és külföldi állampolgárok tömeges beszerzésével. Pálffy György vezérkari ezredes hatalmi befolyásának erősödését jelezte, hogy 1946. március közepétől kivonták a határőrség alakulatainak irányítását a kerületi parancsnokok alárendeltsége alól, és egy központi parancsnokság alá szervezték őket, amelynek élére a Katpol osztályvezetőjét nevezték ki. A sikeres szervezést követően, 1946. április 15-vel vezérőrnaggyá léptették elő. A szervezet és annak vezetője meghatározó szerepet játszott a Kiszegedpárt szétveréséhez vezető és ezzel a politikai erőviszonyokat a kommunista párt felé billentő ügynevezett „köztársaság-ellenes összeesküvés” felfedésében és az első nagyobb volumenű koncepció per összeállításában. A hálás pártvezetés nemcsak elismerően nyilatkozott a katpolos nyomozók tevékenységéről, hanem azt a megfelelő módon honorálta is. Az osztály 1947. február 15-vel csoportfőnökséggé alakult, és a szervezeti bővüléssel egyidejűleg a Kardos György vezette nyomozócsoport tagjait – soron kívül, esetenként több rendfokozatot is ugorva – előléptették. A csoportvezető, Kardos György polgári előadói státuszából százados, helyettese, Majoros Sándor főhadnagy lett. A beosztott nyomozókat, akik honvéd, tizedes, esetleg őrmesteri rendfokozatot viseltek, alhadnagyokká, illetve hadnagyokká léptették elő. A szervezeti átalakítás után nem sokkal a csoportfőnökség állománya ismét költözött (1947. június 27–30.), és a székhely a Nádor utcából a volt 2. vkf. osztály elhárításának otthont adó Bartók Béla út 24–26.-ba került. A csoportfőnökségen belül az 1. Törzsosztály, a 2. Elhárító, a 3. Katonai, a 4. Rádió osztályok, valamint a kiszolgáló szervezetek (Gazdasági Hivatal, Segédhivatal, Gépkocsi részleg, Őrcsoport) kerültek az új épületekbe, míg a rejtését követően újjászervezett Hírszerző osztály változatlanul a régi helyén, a Veres Pálné utca 1. szám alatt maradt, és folytatta a nyugati államokba telepített ügynöki hálózatának hírszerző tevékenységét. 1948 elejétől, a nemzetközi politikai helyzetben bekövetkezett változások nyomán előtérbe kerülő hadseregfejlesztéssel párhuzamosan a csoportfőnökség tevékenységében is hangsúlyosabbá vált a hadseregen belüli elhárítás erősítése. E feladatok vezetése és koordinálása azonban már a Pálffy váltó Földy Lajos ezredesre hárult.

A hadseregszervező

1948. február 15-vel Pálffy György (1947. december 1-jétől) altábornagyot felmentették a Katona Politikai Csoportfőnökség és a Határőrség parancsnoka beosztásokról, és ideiglenesen kinevezték a haderőfejlesztésért felelős Honvédség felügyelőjének. A jelzett időszakban a magyar kommunista pártvezetés, amely ekkorra már megszerezte az ország feletti politikai uralmat, szovjet információk alapján úgy vélekedett, hogy két-három év alatt kirobbanhat a harmadik világháború az Egyesült Államok vezette nyugati államokkal szemben. A legfontosabb feladatnak ezért az erőgyűjtést, az ország és a hadsereg mielőbbi háborúra való felkészítését tartották. 1948 áprilisában Farkas Mihály főtitkárhelyettes az MKP Politikai Akadémiáján arról beszélt, hogy az „Egyesült Államok tudatosan egy harmadik világháború előkészítésén dolgozik”, és azt figyelembe véve a Szovjetunió vezette „demokratikus” erőknek a „békéért nem könyörögni kell, hanem keményen harcolni érte. S ezért mindenféle pacifizmust fel kell számolni. [...] Az erő az, ami számít.” Ezen álláspontot erősítette a Magyar Dolgozók Pártja 1948. júniusi első kongresszusán tartott felszólalásában Pálffy György altábornagy is: „Mi nem vagyunk és nem is lehetünk pacifisták. Ez ellen keményen meg kell küzdeni. [...] Az imperialistákat csak az erő fékezheti meg, ezért a békepolitikát az övéknél nagyobb katonai erővel kell alátámasztani.” 1949 tavaszától a fő ellenségnek tekintett nyugatiak mellett a Tito vezette Jugoszlávia is megjelent ellenségként. A katonai vezetés értékelése szerint a nyugati tábor még nem áll készen egy háború sikeres megvívására, s a „demokratikus” erők számára kritikus időszaknak az 1951–1952-es esztendőket tekinthetők. A honvédség felügyelője a Honvédelmi Minisztérium Kollégiumának 1949. április 5-i ülésén a háború veszélyéről a következőket mondta:

„A háború kérdésében helytelen dátumokat emlegetni, helytelen, ha a katona a többieknél sötétebben lát, neki is reálisan kell a helyzetet felmérni. Két hibát kell elkerülni: nem szabad lebecsülni az imperialisták belső nehézségeit, és nem szabad lebecsülni az imperializmus erőit. A helyes álláspont felkészülni a háborúra, s mindent megtenni, hogy akkor robbanjon ki, amikor már nekünk kedvező az idő a háború megvívásához.”

A hadseregefejlesztés elveinek kidolgozására és irányítására a párt már 1947. december 11-én létrehozott egy bizottságot a pártvezető, Rákosi Mátyás, a gazdaságért felelős Gerő Ernő, Farkas Mihály, Rajk László belügyminiszter és Pálffy György altábornagy részvételével. A bizottság az altábornagyot bízta meg a hadseregefejlesztési koncepció kidolgozásával és megszervezésével.

A Pálffy altábornagy által kidolgozott fejlesztési terv, támaszkodva az azt megelőző elképzelésekre, az ország teherbíró képességeit figyelembe véve négy év alatt (1948. október 1. – 1952. szeptember 30.) kívánta a békeszerződésben engedélyezett 70 000 fős haderőt felállítani. A haderőhöz minimálisan szükséges 5400 fő tiszti és 7000 fő tiszthelyettesi létszámot ennyi idő alatt vélte elérhetőnek. 1948 tavaszán 5000 fő önként jelentkező újonc bevonultatását tervezte, közülük kívánta a legmegfelelőbbeket kiválasztani és októberben – a tanulmányi eredményeiktől függően – tiszthelyettesi, illetve tiszti iskolára küldeni. A hadseregfejlesztési terv legközelebbi céljául a 30 000 fős katonai létszám elérését, valamint a kiképzőkeretek felállítását tűzte ki. A fejlesztés második évében került volna sor a 45 000 fős katonai létszám kialakítására és a négy hadtestparancsnokság megszervezésére. Az irányító szervek, csapatok, intézetek fokozatos bővítése, létszámuk emelése az utolsó két év legfontosabb feladata volt. A fejlesztés befejezését követően a 70 000 fős békekeretű honvédségnek a következő hadrendet kellett elérnie: a szárazföldi csapatok állományában négy hadtest, nyolc dandár, összesen 41 800 fő. A határország 16 zászlóaljából és 10 000 főből, a légi erő egy dandárból (repülő-, szakkiképző-, gyakorló- és egy ejtőernyős zászlóalj), 5000 főből szerveződött. A folyami erők két zászlóaljából és 900 főből álltak volna. A harcoló egységek támogatására a Honvédelmi Minisztérium közvetlen alárendeltségében három nehézágyús, három légvédelmi ágyús osztály, továbbá egy-egy hidépítő, vasútépítő, rádiófelderítő zászlóalj felállítását tervezték. Ezenfelül egy híradó és egy hadtápezred is szerepelt a hadrendben. Az MKP Politikai Bizottsága a tervet az 1948. január 29-i ülésén fogadta el.

A hadseregfejlesztési elképzelések kidolgozásával egyidejűleg sor került a párt honvédséget irányító, 1946 tavaszától illegálisan működő, titkos Katonai Bizottságának (Földy Lajos ezredes, Katpol kémelhárítás-vezető, Jánosi Ferenc alezredes, HM nevelési osztályvezető, Illy Gusztáv, HM személyügyi osztályvezető, Pálffy György, Révay Kálmán ezredes, a Honvéd Kossuth Akadémia parancsnoka, Sólyom László vezérőrnagy, HM katonai csoportfőnök, Somogyi Imre vezérőrnagy, HM Anyagi Főcsoportfőnökség) átalakítására is. A javaslat elsősorban Pálffy addigi egyszemélyes – a tagok által is „diktatórikusnak” minősített – vezetésének megszüntetésére és a kollektív vezetés bevezetésére irányult. Az előterjesztést Illy Gusztáv vezérőrnagy, ekkor már a HM kiképzési csoportfőnöke, 1948. március 1-jén terjesztette elő. A Katonai Bizottság új hatáskörét és feladatát a következő módon kívánta szabályozni: a Katonai Bizottság – a honvédségen belül – a párt és a katonai vezetés legfőbb szerve. Feladata a párt hadügyi kérdésekben való tájékoztatása és határozatainak végrehajtása.

Tagjait a hadsereg pártszervezetei közvetlenül választják, és tevékenységükben is nekik tartoznak felelősséggel. A bizottság saját tagjaiból négytagú Végrehajtó Bizottságot választ, amely a Katonai Bizottság két ülése közötti időszakban a fontosabb kérdésekben a döntéshozatalra jogosult. A jelen lévő Farkas Mihály először minden bizonnyal döbbenettel és értetlenül hallgathatta a tábornok előterjesztését, majd nyersen elutasította azokat. Ezt követően rövid politikai és pártoktatást tarthatott a jelen lévő tábornokoknak a kommunista párt hatalomgyakorlásának mibenlétéről. Kifejtette, hogy a párt legfelsőbb döntéshozó szerve a Politikai Bizottság, és a megválasztandó Katonai Bizottság ennek egyik, a hadsereg ügyeiben alárendelt szerve. A tagokat pedig nem választás útján, hanem a Politikai Bizottság döntése alapján nevezik ki. A bizottság katonai kérdésekben véleményező és tanácsadó szerv, egyben a Politikai Bizottság döntéseinek a végrehajtója. A párt főtitkárhelyettese hangsúlyozottan szolt arról is, hogy a Katonai Bizottság tevékenységéről közvetlenül nem számolhat be a pártszervezeteknek, azok tájékoztatása csak a Politikai Bizottság által jóváhagyott mértékben történhet meg. Ezt követően – jegyzőkönyvileg első ízben – a tagok munkamorálját illetően tett néhány – fenyegetéssel is felérő – megjegyzést: a rendszeres munka fontosságára hívta fel a jelenlévők figyelmét, mivel addig szerinte felületesen és rosszul dolgoztak. A továbbiakban kifejtette, hogy a pártvezetés tisztában van azzal, hogy a tagok között van súrlódás, rivalizálás, és ennek megvannak a szubjektív okai. De – hangzott el – ezeknek „egészséges alapon véget kell vetni, energiáját mindenki saját munka vonalán használja fel. [...] A Katonai Bizottságon belül mindenki egyforma, de a honvédségen belül az alárendelési viszonyok megmaradnak” – fejezte be hozzászólását Farkas. A kioktatást és megfélemlítést követően a Katonai Bizottság új összetételét, hatás- és feladatkörét a bizottság 1948. április 5-i ülésén ismertették. Bevezető előadásában Farkas Mihály közölte, hogy a Politikai Bizottság döntése alapján a Katonai Bizottság elnöke ő lesz, titkára pedig Pálffy altábornagy. Az elnök a bizottság politikai vezetője és felelőse, ezért szavazategyenlőség esetén ő dönt. Ellenezte a Végrehajtó Bizottság felállítását, mivel véleménye szerint az „nehézkessé tenné a munkát, és a Katonai Bizottság másodrendű szervvé válna”. A két ülés közt folyó ügyeket eddig is Pálffy és ő végezte, a gyakorlatban „ügyis felhívja telefonon Sólyom vagy Illy elvtársat, illetve az illetékes elvtársat”. A Katonai Bizottság összetétele a következőképpen alakult: elnök Farkas Mihály, a párt főtitkárhelyettese, titkár Pálffy György altábornagy, a honvédség felügyelője, jegyzőkönyvvezető Elek Tibor alezredes, az MKP Katonai Osztály osztályvezetője, Földy Lajos ezredes, a Katona Politikai Csoportfőnökség csoportfőnöke, Illy Gusztáv vezérőrnagy, a HM Kiképzési

Csoportfőnökség csoportfőnöke, Jánosi Ferenc alezredes, a HM Nevelési Osztály osztályvezetője, Révay Kálmán ezredes, a Honvéd Kossuth Akadémia parancsnoka, Sólyom László altábornagy, a Katonai Főcsoportfőnökség főcsoportfőnöke, Somogyi Imre vezérőrnagy, a HM II. Gazdaszat-közigazgatási Alcsoportfőnökség alcsoportfőnöke, Szalvai Mihály vezérőrnagy, a Határőrség főparancsnoka. A honvédség irányítására vonatkozó elképzelések gyakorlati megvalósítására a Honvédelmi Minisztérium áprilisi átszervezésével került sor. Ennek lényege – mint azt Pálffy altábornagy az április 5-i ülésen kifejtette – az volt, hogy a honvédelmi miniszter (Veres Péter), a katonai államtitkár (Kuthy László vezérezredes), valamint a politikai államtitkár (Kiss Roland) „megsértése nélkül az összes hatáskört a felügyelő és a katonai főcsoportfőnök között osztották fel. A minisztérium minden csoportját valamelyikünk alá rendelték”.

1948. szeptember 9-én Farkas Mihályt honvédelmi miniszterré nevezték ki. Ennek háttérében egyrészt a magyar hadsereg harmadik világháborúra való felkészítésének és a szükséges szervezeti és létszám bővítések levezénylésének igénye állt, másrészt a hadsereg irányításának gyors átalakítása ezen célok megvalósításához. Az új honvédelmi miniszter már a kinevezését követő napon szükségesnek tartotta a Katonai Bizottság tagjainak tájékoztatását a jövőt illetően. Mind a tartalom, mind pedig a tájékoztató hangneme szokatlan volt a tagok számára, hiszen ezt megelőzően Farkas még sohasem beszélt így előttük. Megdöbbenve hallgatták, hogy véleménye (és a pártvezetés) szerint:

„Eddig a Honvédelmi Minisztériumnak nem volt gazdája, a Katonai Bizottság tulajdonképpen a minisztert helyettesítette. Ez a gazdátlan állapot most megszűnt. Ennek a gazdátlan állapotnak káros következményei vannak. A vezető katonai elvtársak külön-külön akartak gazdák lenni, és így ellentétek keletkeztek közöttük. [A miniszter nyilvánvalóan a Pálffy–Sólyom–Illy közötti – valóban meglévő – vetélkedésre utalt, annak elhallgatásával, hogy a személyi feltételek és a hatalmi pozíciók halmozásáért történő villongások mögött gyakran az ő manipulációi álltak. – *O. I.*] Csírájában érezhető volt a hatalomért való tülekedés. Tisztában kell lenni azzal, hogy mindenkiből a munkásosztály, illetve annak élcsapata, a Párt csinált vezetőt, és mindenki csak addig marad vezető, ameddig a munkásosztály érdekében dolgozik, ameddig a Párt utasításait teljesíti. Az elvtársaknak szerényen és az eddiginél sokkal pártszerűbben kell dolgozniuk, ha megbecsülést akarnak szerezni maguknak.”

A miniszter nyers, az addigiaktól eltérő hangvételű beszédének természetesen meghatározott célja volt, nevezetesen az, hogy a bizottság tagjait figyelmeztesse a feltétlen engedelmesség betartására, mind a párttal, mind pedig személyével

kapcsolatban. Ezután bejelentette, hogy a párt döntése alapján megalakult a Belügyi és a Katonai Bizottság egyesítésével a Magyar Dolgozók Pártja Államvédelmi Bizottsága, Rákosi Mátyás elnökletével. A bizottság tagjai között szerepelt Pálffy György is. A Katonai Bizottság a jövőben mint az Államvédelmi Bizottság albizottsága fog működni. Munkatervének összeállítására egy négyfős csoportot hoznak létre Pálffy György, Sólyom László, Illy Gusztáv altábornagyok és Somogyi Imre vezérőrnagy részvételével. A munkatervre vonatkozó elképzeléseket Pálffy 1948. november 2-án ismertette, aminek során a legfontosabb feladatoknak a hadseregfejlesztés, a hadiipar és a honvédelem kérdésköreinek tervszerű megtárgyalásait és a megszületett döntések szakszerű végrehajtását jelölte meg. Szükségesnek tekintette a honvédség felső irányítási rendszerének az átalakítását is. Az albizottság által megvitatott és jóváhagyott javaslatot a honvédelmi miniszter 1948. november 30-án terjesztette be a Minisztertanácshoz, amelyben hozzájárulást kért Pálffy György altábornagy honvédség-felügyelői beosztásában történő véglegesítéséhez, valamint Sólyom László altábornagy honvéd vezérkari főnöki kinevezéséhez. A vezérkar főnökének feladatkörébe a honvédség szervezése, a háborúra való felkészítése, az országos honvédelem követelményeinek a kidolgozása tartozott, míg a honvédség felügyelője a honvédség kiképzésének, fegyelmének ellenőrzésével járó tennivalók ellátásáért felelt.

Az Államvédelmi Bizottság Katonai Albizottsága 1949. február 18-án szüntette be tevékenységét, amikor a hadseregen belül egy új tanácsadó szerv létesült, a Honvédelmi Minisztérium Kollégiuma, amely a miniszter állandó tanácskozó, döntést hozó és ellenőrző szerveként kezdte meg működését. A kollégium új tagjai a következő személyek lettek: Nógrádi Sándor altábornagy, politikai főcsoportfőnök, Révész Géza altábornagy, katonai elhárító főcsoportfőnök, Szabó István vezérőrnagy, személyügyi főcsoportfőnök, Ilku Pál ezredes, politikai főcsoportfőnök-helyettes, Deszkás János alezredes, a Politikai Főcsoportfőnökség pártszervezési osztályvezetője, Padusitzky László ezredes, a Miniszteri Titkárság vezetője és a kollégium titkára. Ezen káder tagok bevonása, akik Padusitzky ezredes kivételével, aki Ludovikát és Hadiakadémiát végzett tiszt volt, nem rendelkeztek semmilyen katonai szaktudással, képzettséggel, már azt mutatta, hogy a pártvezetés megkezdte – a kommunista mozgalomhoz különböző indítékok alapján csatlakozó – volt ludovikás és vezérkari múlttal rendelkező tisztek, tábornokok, az úgynevezett „ludovikás katonai elit” háttérbe szorítását, majd eltávolítását.

A „trockista összeesküvés” katonai vezetője

A kiteljesedő hidegháború és a Jugoszláviával egyre jobban kiéleződő konfliktus hisztérikus légkörében a gyanakvás, a mindenhol és mindenkiben ellenséget kereső és találó attitűd a hadseregben is egyre nagyobb méreteket öltött. A párt- és katonai vezetés szemében a kommunistává vált és a parancsnoki állomány egy részét kitevő volt ludovikás tisztek neveltetésük, képzettségük és szocializációjuk miatt megbízhatatlanokká és fokozatosan ellenséggé váltak. Farkas Mihály 1957. évi perében tett vallomásában így emlékezett vissza ezen időszakra: „a horthysta tisztek tudatosan szabotáltak, magatartásuk lényegében a rendszer elleni ellenséges érzületüket, összeesküvésüket takarta.” Farkas utalt Rákosi Máttyás – ezen időszakban hangoztatott – teóriájára is a régi tiszteket illetően:

„Magyarországon nem érvényesíthető az a tétel, hogy a régi tiszteket megnyerhetjük. [...] ezek tudatos ellenségei a munkásosztálynak, a népnek és ezért ezeket el kell távolítani a hadseregből [...] s talán sokan közülük imperialista ügynökök, ezért nemcsak el kell távolítani őket, de bíróság elé kell állítani.”

Pálffy György altábornagy vélhetően érzékelhette a megváltozott hangulatot, már csak közvetlen felettese egyre agresszívabb és ellentmondást nem tűrő viselkedésében is. Másokhoz hasonlóan ő is a munkájába menekült az egyre nyomasztóbb légkörben. Nem tudhatta, hogy előljárója parancsára az Államvédelmi Hatóság szakközegei április elejétől, Rajk Lászlóhoz és a párt káderosztályának vezetőjéhez, Szőnyi Tiborhoz hasonlóan lehallgatták mind a hivatali, mind pedig az otthoni telefonját. Az új hadsereg első díszszemlélén, 1949. május 1-jén Pálffy fogadta a díszelgő egységeket vezénylő Illy Gusztáv altábornagy lóhátról történő jelentését, mivel a honvédelmi miniszter alkata és lovaglótudása ezt nem tette lehetővé. Május 30-án az ÁVH letartóztatta Rajk László külügyminisztert, aminek sokkhatása alól Pálffy sem tudta kivonni magát. Komor és gondterhelt lett, sok ezer párttársához hasonlóan ő is magyarázatot, válaszokat keresett és találgatott, nem tudván részleteket a moszkvai nagy perek időszakáról és az ott periodikusan ismétlődő sztálini véres – párton belüli – leszámolásokról. Részt vett a Központi Vezetőség 1949. június 11-i ülésén, ahol Rákosi beszámolt a Rajk–Szőnyi-ügyről. A Honvédség Házában június 22-én megtartott pártaktíván az elnökségi díszasztalnál ülve hallgatta miniszterének beszámolóját, és Sólyom altábornaggyal együtt megszavazta az aktív határozatát: vesszenek az árulók, Rajkkal és bandájával szemben nincs helye az irgalomnak. Pálffy

György altábornagy sorsa 1949. július 4-én dőlt el, azt követően, hogy Rákosi Mátyás a lakásán hosszas megbeszélést folytatott a Rajk-üggyel kapcsolatos teendőköt illetően M. I. Bjelkin szovjet altábornaggyal, az Állambiztonsági Minisztérium (MGB) Kémelhárító Főigazgatóságának ausztriai vezetőjével. Egyetértés volt közöttük abban, hogy a politikai összeesküvésnek katonai szála is kell hogy legyen, és Pálffy altábornagy megfelelőnek látszott egy katonai szervezkedés vezetőjének. Szoros munkakapcsolata Rajkkal a Magyar Közösség koncepciók perének levezenylésében jó alapot jelentett számukra, továbbá Rákosi már rendelkezett egy olyan jelentéssel is, amely arról szólt, hogy Pálffy 1944 végén a nyugati csapatok magyarországi bevonulását is lehetségesnek tartotta. Mindezeket kiegészítette Rajk kényszer hatására tett július 4-i terhelő vallomása, amelyben Pálffyt már büntársaként említette meg. Azt ekkor még Rákosi sem tudhatta, hogy Pálffyt 1945 elején a szovjetek beszervezték, erről csak a tábornok őrizetbe vétele után megtartott házkutatás során előkerült adóvevő és rejtjelkulcs megtalálásakor értesült. Arról, hogy Bjelkin tábornok tudott-e az ügynöki beszervezésről, szovjet források hiányában jelenleg nem rendelkezünk információkkal. Ha tudott róla, nem szólt erről a magyar pártvezetőnek. Valószínűbbnek tűnik azonban az az elképzelés, hogy Pálffy vezérkari őrnagyot Debrecenben nem az állambiztonság, hanem a Katonai Felderítő Főcsoportfőnökség (GRU) munkatársai kérhették fel az együttműködésre. Ennek alátámasztására említhető a SZEB katonai vezetőivel való szorosabb együttműködése, majd az idevezényelt szovjet katonai attasékkal kialakított intenzív munkakapcsolata. A két szovjet szolgálat közötti korabeli erőviszonyok szerepet játszhattak abban is, hogy végül Pálffyt őrizetbe vették. Minden bizonnyal a kisebb hatalmi befolyással rendelkező katonák nem tudták őt megvédeni a V. Sz. Abakumov vezette állambiztonsággal szemben.

Pálffy György altábornagy 1949. július 2-án minisztere kívánságára, családjával és anyósával, pihenés céljából Balatonlellére érkezett. Ideges és gondterhelt volt, amit sportolással és hároméves kislányával való játszadozással próbált meg enyhíteni. Július 5-én esti programként szabadtéri filmnézés, majd a barátoknál való beszélgetés szerepelt. Minden bizonnyal innen hívhatták ki az időközben odaérkező Péter Gábor és a volt ellenállótárs, Décsi Gyula (aki házassági tanúja is volt), azzal az ürüggyel, hogy Rákosi Mátyás kíván vele sürgősen beszélni. Az autóba beszálló altábornagy már lényegében fogoly volt. Első kihallgatása július 7-én történt, amikor Péter Gábor tájékoztatta őt Rajk két nappal azelőtti, rá nézve terhelő vallomásáról, valamint tájékoztatta, hogy mit várnak el tőle. A kihallgatáson jelen voltak Farkas Mihály, Kádár János és Révész Géza. Péter ezt követően még többször tárgyalt Pálffyval a beismerő vallomások pontosítása

céljából. A kihallgatások tényleges vezetője Janikovszky Béla alezredes volt, aki meghatározta, hogy milyen vallomásokot kell írnia az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetéséről, illetve a hűtlenség büntetéről. A vallomások könnyebb megtétele érdekében állandóan hivatkoztak előtte a Párt érdekeire, illetve arra, hogy a bírósági tárgyalást követően rejtve esetleg Görögországba küldik majd a kommunista partizánokhoz katonai kiképzőnek. Az ÁVH foglyai között talán Pálffy volt az egyetlen, akit nem vertek meg a vallomások kikényszerítése céljából. „Együttműködésének” háttérében a katpolos szakmai tapasztalatai mellett az a felismerés is állhatott, hogy a kért vallomások magától Rákosi Mátyástól érkezhettek, a szovjetek jóváhagyásával. 1949. július 11-én megtette beismerő vallomását: ő volt a vezetője a katonai szervezkedésnek, és ennek sikeres végrehajtása céljából szorosan együttműködött a jugoszláv hírszerző szervekkel. Augusztusi kihallgatásai során többször tett terhelő vallomást volt ludovikás társaira, amelyek a következő évben lefolytatott, úgynevezett „tábornoki perekben” játszottak nagy szerepet.

1949. október 10-én, a Margit körúti Katonai Törvényszék és Börtön tárgyalótermében megtartott tárgyaláson a Jávor Iván hadbíró ezredes vezette bíróság szervezkedés és kémkedés büntettének vádjával, katonához méltatlan, kötél általi halálra ítélte. Az ítéletet 1949. október 24-én hajtották végre, a katonai ceremónia vezetője a volt ludovikás barát, Révay Kálmán vezérőrnagy volt. A kivégzésről filmet készítettek, amit aztán oktató céllal vetítettek a Magyar Néphadsereg alakulatainál az elkövetkezendő években. A holttestet – a Rajk-perben elítéltekével együtt – a legnagyobb titokban Gödöllő környékén tömegsírban kaparták el. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1955. november 30-án az ellene emelt vádak alól bűncselekmény hiányában felmentette. 1956. október 6-án a Kerepesi úti temető Munkásmozgalmi Panteonjában újratemették, itt került végső nyughelyére. 1961. január 2-án Kádár János arról értesítette Kaszás Ferencet, az MSZMP Adminisztratív Osztály vezetőjét, hogy a Pálffy György kivégzéséről készített film két példányát, miután azt Marosán György is megnézte, elégették. 1963. szeptember 27-én teljes erkölcsi és jogi rehabilitációt nyert, ennek jeleként a Honvédelmi Minisztérium utcáját, a Balaton utcát nevezték el róla, amely a rendszerváltásig viselte a nevét.

Irodalom

- Dombrády Lóránd: *Szombathelyi Ferenc a népbíróság előtt*. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum – LineDesign, 2007.
- Kornis Pál: *Tanúként jelentkezem*. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1988.
- Pálffy Györgyné: Özegek és árvák. *Kortárs*, 30. (1986), 9. 79–93.
- Papp István: *Fehér Lajos. Egy népi kommunista politikai pályaképe*. Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2017.
- Pintér István: *A magyar antifasizmus és ellenállás*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1975.
- Sólyom Ildikó: *Összetört – szétszakadt – elillant. A Sólyom tábornok-per utóélete*. I–II. kötet. Budapest, Paktum Nyomdaipari Társaság, 2003.
- Szárász György: *A tábornok. Részletek egy készülő kor- és életrajzból*. Budapest, Magvető Kiadó, 1984.
- Zinner Tibor: „A nagy politikai affér”. *A Rajk–Brankov ügy*. I–II. kötet. Budapest, Saxum Kiadó, 2013.